

EXTEMPORALELE LUI TEODOR BUZU: LUMINĂ ȘI SINGULARITATE

DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.23.2-69.21>

CZU: 75.071.1

Doctor habilitat în studiul artelor **Tudor STAVILĂ**

E-mail: stavilat52@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5901-1498>

Institutul Patrimoniului Cultural

TEODOR BUZU'S EXTEMPORARIES: LIGHT AND SINGULARITY

Summary. A notorious representative of the contemporary Bessarabian artistic diaspora, Teodor Buzu is a well-known name in the Romanian and Central European artistic scene. Having settled for over three decades in Tabor in the Czech Republic, the artist takes part with devotion in exhibitions in the Republic of Moldova and in European countries. He is a versatile artist, working in watercolour, easel painting, graphic design, ceramics, monumental painting, and book graphics. He is a member of the Volary Group, together with his friends, the Czech painters Pavel Klima and Vit Pavlik, sharing a passion for experimentation and a common vision of creation and its role in the modern world. In July 2023, the Volary Group was hosted by the National Art Museum of Moldova with the exhibition *Ex tempore/Improvizații*.

Keywords: watercolour, experiment, non-figurative art, Moldova, Czech Republic, exhibitions.

Rezumat. Un reprezentant notoriu al diasporei artistice basarabene contemporane, Teodor Buzu este un nume cunoscut în ambianța artistică românească și central-europeană. Fiind stabilit de peste trei decenii în orașul Tabor din Cehia, plasticianul participă cu devotament la expozițiile din Republica Moldova, concomitent cu cele din țările europene. Artist polivalent, profesează acuarela, pictură de șevalet, designul grafic, ceramica, pictura monumentală și grafica de carte. Face parte din Grupul Volary, alături de prietenii săi, pictorii din Cehia – Pavel Klima și Vit Pavlik, împărtășind pasiunea de a experimenta, având o viziune comună asupra creației și rolului ei în lumea modernă. În iulie 2023 Grupul Volary a fost găzduit de Muzeul Național de Artă al Moldovei cu expoziția *Ex tempore/Improvizații*.

Cuvinte-cheie: acuarelă, experiment, artă non-figurativă, Moldova, Cehia, expoziții.

Un eveniment excepțional ca semnificație și spectaculozitate a făcut cap de afiș în Chișinău în luna cireșelor – expoziția *Ex tempore/Improvizații* vernisată pe 23 iunie 2023 la Muzeul Național de Artă al Moldovei. Trei artiști formând Grupul Volary, trei prieteni de viață, diferiți ca tehnică, expresie și experimente artistice, dar cu o trăire comună a vocației sale și o viziune comună asupra artei au împărțit același spațiu expozițional: Teodor Buzu, Maestru în Arte, originar din Republica Moldova și artiștii plastici din Cehia – Pavel Klima, pedagog, deputat în Parlamentul Cehiei, președintele Asociației de prietenie ceho-moldavă în legislativul ceh și Vit Pavlik, președintele Uniunii Artiștilor Plastici din Cehia de Sud.

Teodor Buzu, acuarelist, pictor monumentalist și ceramist de trei decenii este stabilit în Cehia, fiind un nume cunoscut în ambianța artistică românească și central-europeană. Pe lângă caracterul său expresiv singular, creația sa aduce conotații unui fenomen aparte în istoria artei plastice basarabene, cel legat de dias-

pora noastră artistică din Europa. Astfel, după decenii de studii aprofundate întreprinse pe un teren inedit – activitatea diasporei artistice basarabene în perioada interbelică, dar și creația plasticienilor din perioada postbelică, inclusiv din anii de independență a Republicii Moldova, în preajma operelor lui Teodor Buzu mă copleșește mereu sentimentul unui timp spiralat care cu fiecare răscucire a sa atinge curba precedentă, sentimentul de *Déjà vu*, cel al unor situații și emoții deja trăite și simțite.

Or, artiștii basarabeni, deseori constrânși de circumstanțe personale, social-politice și chiar geopolitice au ajuns să locuiască și să activeze în perioada interbelică în Franța, Germania, Italia, Brazilia, Canada și Statele Unite ale Americii. În spațiul european sunt cunoscute numele și operele lor – Pertz Vaxman, Niuma și Alexander Patlagean, Olesi Hrșanovschi, Gregoire Michonze, Zelman Otchakovsky, Joseph Bronstein, Felix Roitman, Antoine Irisse, Isaac Antcher și Lidia Luzanovsky, Alexandr Hinkis, care cu

Dimineață de vară, 2017, pictură pe mătase, 84 × 84 cm.

După soare, 2000, ulei, pânză, 80 × 100 cm.

toții au activat în Franța [1, pp. 9, 13, 14, 72, 78, 89, 97], Elisabeth Ivanovsky, Nina Jascinsky, Idel Ianchelevici care s-au afirmat în Belgia [2, p. 22], Tatiana Sienkiewicz-Bulavițki – în Canada, Boris Bilinsky – în Italia, Samson Flexor – în Brazilia, Moisey Kogan – în Germania [3, pp. 389-405; 197-198], Boris Anisfeld, Sacha Moldovan, Adolf Milman – în Statele Unite ale Americii [4, pp. 294-301].

După aproape opt decenii situația se repetă. În alte circumstanțe, alimentate deja de oportunitățile oferite de lumea liberă, astăzi artiștii plastici basarabeni activează aproape în toate țările europene: Pavel Guțu, Ion Coman trăiesc și creează în Italia; Nicolae Guțu, Fio ghen Calistru – în România; Alla Rusu, Alina Cocieru, Ștefan Beiu, Nelly Vrânceanu, Ion Severin – în Franța; Ion și Adrian Moraru, Aurelia Nașcu, Georgeta Fondos – în Statele Unite ale Americii; Valentin Guțu – în Spania; Tudor Fabian – în Belgia; Vasile Moșanu – în Canada; Mariana Scvorțov, Valeriu Curtu, Ghe-

orghe Mardare – în Germania; Dumitru Verdianu – în Austria.

Lui Teodor Buzu destinul artistic i-a hărăzit să-și exploreze vocația în frumoasa Cehia, în a cărei spirit, oameni și peisaje a găsit mereu similitudini cu baștina sa. Născut în satul Drăsliceni, Criuleni, Teodor Buzu a urmat studiile la Liceul de Arte Plastice „Igor Vieru” din Chișinău (1970–1977) și cursurile de specialitate la Academia de Design și Artă din Harkov (1980–1985). Aici a întâlnit-o pe viitoarea sa soție, Dagmar, stabilindu-se cu traiul în patria ei – istoricul oraș Tabor din Cehia, în care activează timp de peste trei decenii și jumătate.

Mai multe publicații au scris despre creația și expozițiile lui Teodor Buzu din Cehia, Chișinău și diferite țări din Europa, despre lucrările originale și experimentele pictorului în diverse tehnici pe care le actualizează sau le inventează. Textul introductiv la catalogul expoziției *Ex tempore* din Chișinău a fost

Aer, 2018, pictură pe porțelan, cobalt, Ø 44 cm.

Memoria pietrelor, 2018, hârtie, acuarelă, 100 × 70 cm.

semnat de pictorul român Vasile Sarcă, iar materialul consacrat artistului Teodor Buzu – de istoricul de artă ceh, Juri Kornatovsky, care subliniază măiestria sa excepțională de acuarelist.

Teodor Buzu utilizează două tehnici de bază în pictura cu acuarelă care este principala sa pasiune: „pe umez” și „pe uscat”. Prima variantă e dificilă deoarece compoziția trebuie realizată rapid, până la uscarea hârtiei, cea de-a doua oferă pictorului un timp mai îndelungat pentru procesul de creare a operei, dar ambele necesită o virtuozitate aparte. De regulă, artistul utilizează într-o singură foaie ambele metode. Aplică cea mai complicată tehnică dintre toate câte sunt în pictură, bazată pe transparența hârtiei albe și necesitând o execuție rapidă. După uscarea culorilor e imposibil să mai intervii, să refaci, să adaugi sau să elimini vreun detaliu, lucrarea pierzându-și, în asemenea caz, din spontaneitate și luminozitate. Lucrările lui Teodor Buzu executate în acuarelă se percep anume așa – sur-

Cântecul păsărilor, 2005, hârtie, acuarelă, 70 × 50 cm.

prinzătoare și pline de lumină, dar nu pot fi definite univoc ca abstracte sau figurative. Mai degrabă ele sunt o simbioză a ambelor stiluri care se constituie într-o manieră individuală a creației sale.

Debutază în calitate de expozant la Muzeul Național de Artă al Moldovei cu două acuarele în cadrul Salonului de Toamnă din 1985 – compozițiile *Acasă* și *Natură statică cu pâine*, executate în tempera, fiind primele lucrări după finalizarea studiilor [5, pp. 57-59]. Aflat deja în Cehia, pictează peisaje din Moldova sau asociate poetic cu meleagurile natale, cum ar fi *Satul natal* (1987), *Coloana infinitului* (1995), *Sfatul păsărilor* (1996), *Primăvara* (1999), *Poarta timpului*, *Arhanghelul* (2001). Compozițiile sale impresionează prin adâncimea spațiului interior, iar culorile decorative suprapuse se distribuie în planuri consecutive, și ele suprapuse, de la primul la ultimul, într-o manieră care creează impresia că între ele există aer. Aceste lucrări amintesc de culorile covoarelor basarabene, cu

Apă, 2017, pictură pe porțelan, cobalt, Ø 44 cm.

Satul natal, 1987, hârtie, tuș, acuarelă, 41 × 28 cm.

fășiile lor verticale sau orizontale, încadrate, abia vizibil, între chipuri de oameni sau păsări.

În următoarele serii – *La poalele munților* (2002), *Misterele nopții* (2003), *Buchet roșu* (2004), în lucrările *Cântecul păsărilor* (2005), *Scrisoare* (2008), *Pregătire de zbor* și *Viață* (2010) artistul continuă să exploreze tehnica acuarelei. Abordează subiecte cotidiene, dezvăluite prin spontaneitatea și transparența spațiului compozițional, creând efecte nu doar vizuale – „muzicalitatea” lor este evidentă prin sonoritatea și armonia culorilor. Abandonează narațiunea, accentuând semnificația parabolei, a metaforei, acceptând un limbaj universal, care nu are nevoie de tălmăcire.

Lucrările pictorului, cu excepția primelor opere realizate la începuturile carierei sale artistice, relevă perseverență, determinare, consecvență, o cale constantă în creație. Ca tematică și compoziție (formatul

prea mare pentru acuarelă, de 90 × 100 cm, necesită abilități speciale pentru a acoperi cât mai rapid spațiul hârtiei), fiecare lucrare își trăiește propria poveste a perfecțiunii, prin limbajul său artistic inedit și distinct.

În general, opera artistului este una de factură impresionistă, bazată pe accente emotive prelungi, presupunând o meditație profundă asupra subiectelor. Denumirile lucrărilor sunt cantabile, memorabile, de inspirație asociativă cu starea de spirit a creatorului, făcând apel permanent la improvizație. Atemporale ca mesaj umanist, țin în egală măsură de prezent și de viitor.

După anii 2010, Teodor Buzu continuă căutările și experimentele în domeniul acuarelei în aceeași manieră stilistică inconfundabilă, printre cele mai relevante numărându-se *Simfonia zăpezii*, *Liniște* (2012), *Loc de pelerinaj* (2013), *Zi senină* (2014), *Început* (2016), *Memoria pietrelor*, *Interceptare* (2018) [6]. O narațiune a imaginației, cumulează în acuarela sa, valori preluate din arsenalul graficii nipone, a fovismului francez, integrate în ambianțele artei contemporane. Prin coloritul decorativ și accentele lineare acuarelele sale amintesc de operele unui arhitect în care compoziția urmează anumite reguli de acoperire a spațiului hârtiei și, în același timp, constituie o explozie interioară a culorilor.

Este un artist polyvalent: ilustrator de carte, editată în Moldova și Cehia în variante bilingve; autor al picturii monumentale în Austria – *Capela Reingers*, *Calea Crucii în Klein Radischen* (2007–2008) și în Cehia – pentru Sala de Ceremonii din Protivín, în Liceul din or. Pisek și pentru Concernul chimic Silon pentru

Peretele Râului vieții, 2008, frescă, 5 m × 6 m, Capela Reingers, Austria.

Plana nad Luznici (2008-2009). În plus, artistul experimentează pictura pe mătase și porțelan, adăugând noi variații și combinații ale compoziției, liniilor, culorii și texturii.

Are în palmaresul său peste 80 de expoziții personale organizate în Cehia, Slovacia, Italia, Turcia, România, Italia, Olanda, SUA și Ucraina, fiind membru al Uniunii Internaționale a Artiștilor Plastici Profesioniști, al Asociației Artiștilor Plastici din Boemia de Sud, Cehia, al Grupului „Die Neuen Milben”, Austria, al Uniunii Artiștilor Plastici din Praga și al celei din Republica Moldova. Pentru activitatea sa de creație a fost menționat cu numeroase distincții și premii în România (2003), Germania (2004), Cehia (2004), Turcia (2005), Chișinău (2010, 2013) și Slovacia în 2019.

Operele lui Teodor Buzu se află în colecțiile Ambasadei României în Cehia, în Muzeul de Artă din Benešov, Muzeul Dr. Bohuslav Horak din Rokycany, Muzeul și Galeria Breclav (Cehia), Muzeul Public de Grafică, Brunico și la Palazzo San Correr din Veneția (Italia), Muzeul Național de Artă al Moldovei (Republica Moldova), Muzeul Național de Artă din Dubai (Turcia), Muzeul Țării Oașului din Negrești, Oaș (România), în Galeria Novohradská din Lucenec și în Muzeul de artă modernă a familiei Warhol, din Medzilaborce (Slovacia), în Olanda, în Muzeul de Artă din Harcov (Ucraina).

BIBLIOGRAFIE

1. Breton J.-J., Cachau P.H., L'Histoire de l'Art pour les Nuits, Edition First, 2007, p. 7.
2. Nieszawer Nadine, Boyé Marie, Fogel P. Peintres Juifs à Paris 1905–1939. École de Paris. Editions Denoel, 2000.

Acasă, 1986, hârtie, tempera, 50 × 50 cm.

3. Ghysen Francine. Critiques de livres. En subtile connivence. În: L'Europe un rêve graphique? Paris: Harmattan, 2001, p. 22.
4. Ivanovsky Elisabeth. Conversation avec Serge Meurant, Gerpennes: Tandem, 2001.
5. Elias J. Das zehnte Berliner Sezessionjahr. In: Kunst und Kunstler, vol. VII, 1909, 389-405.
6. Allgemeines Lexicon der Bildenden Kunstler, Theime-Beker, 1927, 197-198.
7. Sobirатели, khraniteli, restavratory. Sbornik statey. Vypusk 3, Sankt-Peterburg, GRM, 2005, 294-301.
8. Baal-Teshuva J. Moldovan. New York-Paris, Museum International Book, 1990.
9. Michailova Svetlana. Dansul incredibil al culorilor lui Teodor Buzu. În: Limba Română, nr. 4-5, anul XXX, 2020, 57-59.
10. Teodor Buzu. Album. Editura Vidny prvni, Tabor, ediție trilingvă (cehă, engleză și română), 2020. 199 p.

Peretele Râul vieții, 2008, frescă, 5 m × 6 m, Capela Reingers, Austria.